

Het woord aan Freinet

Volgende teksten schreef Célestin Freinet in 1950-51 voor zijn boek

'Appel aux Parents' (Oproep aan de ouders)

Onze school staat midden in het ware leven

Wat zou u ervan denken als ik u vertelde dat er een land bestond waar alle restaurants aan één en dezelfde wetgeving onderworpen waren; waar in de hoofdstad professoren en ambtenaren druk eenheidsmenu's opstellen die geen rekening houden met de regionale specialiteiten, noch met de smaak en de eetlust van de hongerigen?

Zou u het niet doodnormaal vinden indien de mensen dan zouden mopperen over de opgelegde kost en dat zij voedsel zouden eisen aangepast aan hun behoeften? Dat zij zouden trachten te ontsnappen aan die dwaze en mensonwaardige regeling? Dat zij misschien zelfs zouden wegwijnen indien ze niet elders aan het nodige voedsel zouden geraken?

Iets wat men nooit zou willen opleggen voor het voedsel van ons lichaam, omdat men dit direct als abnormaal en schadelijk ervaart, heeft men wel gepresteerd voor het geestelijk voedsel dat men aan onze kinderen geeft.

De leerplannen en de uurroosters worden in Parijs opgesteld, de boeken worden aldaar geschreven en uitgegeven, en omdat zij in theorie voor het gehele land moeten kunnen dienen, zijn ze in werkelijkheid aan niemands maat of smaak aangepast. Dergelijk schoolsysteem leidt tot intellectuele ondervoeding, tot verspilling van individuele en plaatselijke mogelijkheden, tot een afkeer voor de lessen en voor de taken die als een dwang worden aangevoeld, in plaats van als een verrijking en een bron van genoegen.

In onze school veronachtzamen wij de adviezen en richtlijnen van Parijs niet, en wij gebruiken kant-en-klaar maaltijden van de Parijse schoolboeken naar best vermogen. Maar wij zoeken onze echte, levendige en werkzame methode eerst en vooral in de levenswijze en in de behoeften van onze kinderen en in het milieu dat hen zo sterk beïnvloedt (familie, dorp, veld en bos); in hun natuurlijke drang naar kennis, naar bezigheid en naar werk.

Daarom hoort u ons zo dikwijls spreken over vrije teksten, over drukpers, schoolkrant en correspondentie, over projecten en ateliers. Maar u zal ook uw kinderen enthousiast zien worden voor een school die hen eindelijk het soort voedsel verschaft dat zij nodig hebben.

Geen huistaken meer!

Geef hen maar veel huiswerk! ... Eronder te verstaan: intussen laten ze ons gerust! U meet soms de kwaliteit van de onderwijzer af aan de hoeveelheid huiswerk die hij oplegt. Wij zijn echter tegen elke vorm van huiswerk, althans het soort huiswerk dat de kinderen maken met tegenzin of zonder enthousiasme, omdat zij wel moeten.

Wij zijn tegen huistaken om een dubbele reden:

Vooreerst hebben onze kinderen ernstig gewerkt gedurende zes uren, een intellectuele arbeid die meer inspanning vergt dan handenarbeid, en dus hebben zij behoefte aan ontspanning en rust. Anders overbelasten we hen met alle gevolgen vandien.

Daarnaast is het zo dat onze methode bij de kinderen interesse opwekt voor een ander soort werk dat u wel zal leren appreciëren.

U zal zien dat uw kinderen, die geen taak of les naar huis meekregen, zich gaan interesseren voor diverse aspecten van het leven rondom hen, waarbij zij hun bedenkingen noteren. Dat zij u vragen stellen, dat zij geboeid naar hun grootouders luisteren, dat zij teksten opschrijven die later in onze schoolkrant zullen komen. Dat zij tekenen of knutselen aan een werkstuk dat zij op school begonnen zijn, en dat zij absoluut willen afwerken.

U zegt dikwijls over uw kinderen: "van zodra het hen interesseert..."

Daar gaat het om: als het hen niet interesseert, dan zijn de huistaken noch min noch meer een straf. Maar als de school hen op de goede weg gezet heeft en gemotiveerd heeft voor levende activiteiten, dan doen ze 's avonds gewoon voort. Ontmoedig hen niet, omdat dit soort werk niet gelijkt op het soort huiswerk dat u zelf vroeger maakte. Help hen integendeel; help de school uw kinderen de smaak van kennis en werk te pakken te krijgen. En met dergelijke verworvenheden, die het verdere leven bepalen, kunnen ze het erg ver brengen!

Geen punten noch rangschikkingen

Onze school quoteert niet op punten of op volgorde. u vindt het misschien spijtig dat uw kinderen niet meer met een mooi rapport naar huis komen, al roepend: "ik heb drie goede punten!... Ik ging twee plaatsen vooruit!"

Maar de "slechte" leerling, die geen goed punt kreeg of die enkele plaatsen achteruit ging - en als er iemand vooruit gaat, dan gaat er toch ook een ander achteruit - die houdt zich op de vlakke, teleurgesteld of verongelijkt, hij schept er over op of liegt er over, zoals de visser die met lege handen thuiskomt.

U meent dat er toch wat wedijver nodig is, en wij gaan hiermee akkoord. Maar voor wie is die wedijver goed, en wie is er het slachtoffer van? Voor twee of drie koplopers van de klas die dolfier zijn, krijgen wij een stel ontmoedigde kinderen, die de grote groep domoren gaan vervoegen en die op hun manier reageren op de tweederangspositie waarin u hen gemanoevreerd heeft.

Het moet toch beter kunnen, en wij proberen dat te bereiken.

De punten en de rangschikkingen worden volgens foute maatstaven opgesteld. Omdat uw kind bij de laatsten is moet het daarom niet veroordeeld worden Het komt er soms maar op aan zijn aanleg en zijn interessepunten te ontdekken om hem opnieuw vertrouwen te geven en een nieuwe start mogelijk te maken.

Punten en rangschikkingen zijn onrechtvaardig. Zij belonen knappe leerlingen die slagen zonder inspanning; zij straffen en ontmoedigen de noeste werkers die wat minder begaafd zijn of die zich interesseren voor het soort zaken die de school overbodig acht.

Wij willen dat elk kind deel kan hebben aan het slagen en aan het succes.

Punten en rangschikkingen zijn gevaarlijk. Zij brengen een immorele sfeer in de school van ongezonde competitie, van gesjoemel en gesjacher, van naijver en jaloezie.

Met alle middelen die inspanning bevorderen legt onze school er zich op toe van de klas een groep te maken die taakgericht werkt en die vooruit wil, en waar eenieder, naargelang het moment, aan de kop van het peloton kan staan.

En, zinvol werk bevat een beloning op zichzelf.

Uit het hoofd kennen is niet kennen

Maar ons kind zal niets onthouden als u het niet verplicht dingen uit het hoofd te leren.

Denk eens na over wat u eigenlijk heeft onthouden van al die herkauwde kost, die ellenlange samenvattingen die u met veel moeite uit het hoofd leerde en die u niet kon afdreunen zonder de hulp van die medeplichtige souffleur in de bank achter u.

Hebben al die samenvattingen u inzicht in de geschiedenis bijgebracht, hebben de vele definities u de werking van de natuurverschijnselen verklaard, en hebben zij u toegelaten u nuttige aardrijkskundige begrippen werkelijk eigen te maken? Het is alsof wij aan een kind zouden zeggen: je kent nu alle onderdelen van de fiets en we hebben je uitgelegd wat evenwicht is, nu ben je klaar voor het kampioenschap. Het zou ons antwoorden: maar ik moet toch nog leren rijden!

Op onze school leren wij ze fietsen, maar ook kennis eigen te maken: zij bestuderen de documenten die de bouwstenen van de geschiedenis zijn. Zij manipuleren werktuigen en doen proeven, want zonder praktijk ontstaat geen wetenschappelijk inzicht. Ze doen uitstappen en correspondentie, kijken naar foto's en films die het werkelijke leven weergeven en verwerven op die manier inzicht in aardrijkskunde. We laten ze schrijven zonder vloedgolf aan grammaticale regels, en zo leren ze taal te hanteren, net zoals iemand leert fietsen zonder eerst de geheimen van statica en dynamica te doorgronden.

Het is gewoon een andere manier van onderwijs, en wij kunnen de goede afloop ervan garanderen.

Is straf nodig?

U wordt niet graag berispt, laat staan gestraft. Als de politie u met een proces-verbaal bedenkt, verwenst u hen, zelfs al was het terecht.

Kinderen reageren op dezelfde manier. Als u hen berispt worden, en zeker als ze het onterecht vinden, lopen ze rood aan, verzetten ze zich soms wild en komen in opstand tegen elke autoriteit.

U denkt: **we moeten ze 'drillen'!** Bent u er wel zeker van dat kinderen moeten worden gedrild? En als ze op bepaalde momenten misschien wel eens zouden moeten worden gedrild, moet dit dan met de autoriteit van gendarmen die ongenadig elke fout penalisieren?

Straffen zijn nooit een remedie. Ze zijn bijna altijd fout.

Schape houden zich doorgaans gedeisd voor de herdershond, tenzij zij plots voor hem op de loop gaan, panisch, zonder te weten waarheen, om zo in de afgrond te sukkelen. Een goede herder vermijdt de beide reacties. Hij leidt zijn schape naar de vette weiden, waar de noodzakelijke ordehandhaving dan ook veel makkelijker verloopt.

Onze school toont ook de weg. Wij organiseren het werk en het leven van onze kinderen. Wij voeden hun natuurlijke behoefte aan activiteit en voldoening. Wij vermijden autoritaire sancties en bewerkstellen een nieuwe vorm van discipline, die het kind begrijpt en die het verlangt, en die een sociale vorm van vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid dichterbij brengt.

Dwang levert niets op

U denkt succes geboekt te hebben, omdat u vandaag met stokslagen aan uw ezel duidelijk kon maken dat hij de afsluiting met het klaverveld niet mag vertrappelen.

Maar morgen zal hij zich wat meer haasten, en vooraleer u er met uw stok bij bent, zal hij al zijn portie klaver binnen hebben.

Uw jachthond is waardeloos geworden, zegt de kennelmeester. Je hebt hem verkeerd aangepakt en hem willen slaan en straffen alsof hij je kind was. Nu reageert hij schichtig, en met iets schichtigs kan je niets meer aanvangen. Als je op hem roept, verliest hij de controle over zichzelf. Hij gehoorzaamt misschien wel, maar dat is geen goede kwaliteit voor een jachthond.

Bedenk, ouders, dat dwang met kinderen al even weinig oplevert als met een ezel of met een hond.

Zelfs de meest ingenieuze dam zal bergstroom niet tegenhouden. Je kan het water indijken, kanaliseren, maar je kan het niet beletten naar beneden te stromen.

Welaan dan, zegt u, wij zullen ons kind dus niets meer bevelen, we zullen het maar zijn zin laten doen en het de grootste dwaasheden laten begaan.

Dat is niet wat wij bedoelen.

Heeft u reeds opgemerkt dat uw kinderen buitengewoon braaf en handelbaar werden telkens u hen boeiend werk op hun niveau kon geven? En hoe fier ze waren naast u te staan werken als een volwassene?

In plaats van overal nutteloze verbodsborden te plaatsen, geven wij onze kinderen werk. Wij maken ze enthousiast voor correspondentie, voor de drukpers, voor lectuur en voor projecten, voor wetenschappelijke proeven en voor handenarbeid. Zo bereiken wij een ideale vorm van discipline, de discipline die heerst bij een ploeg in een milieu waar respect voor arbeid bestaat.

C.F.